

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

В статті проведено оцінювання результатів впровадження Податкового кодексу України. З метою визначення подальших напрямів розвитку і реформування податкової системи України досить важливо визначити проміжні результати впровадження Податкового кодексу України. зміни які відбулися в податковій системі України і тривають дотепер мають достатньо кардинальний характер. Саме тому, на наш погляд варте уваги питання щодо оцінки ефективності тих результатів які були досягнуті на сьогоднішній день. Для цього варто звернути увагу на місце України в міжнародних рейтингах, що складаються рядом міжнародних організацій.

Ключові слова: податкове регулювання, результати, податкове середовище, платники податків, фіскальне навантаження.

Постановка проблеми. Податки є необхідною ланкою економічних відносин в суспільстві з моменту виникнення держави. Сукупність податків, механізм їх адміністрування, набір заходів контролю за дотриманням податкового законодавства, а також ряд санкцій спрямованих на покарання його порушників складають податкову систему України. Розвиток і зміна форм державного устрою завжди супроводжуються вдосконаленням системи податків, адже вони є платою суспільства за виконання державою її функцій. Поступове становлення податкової системи України було розпочато з моменту проголошення її незалежності. Докорінна зміна принципів і напрямків державного управління і регулювання викликала необхідність реформування багатьох сфер народного господарства та адаптації соціально-економічних процесів до кардинально нових умов функціонування. Процес розвитку податкової системи України триває дотепер і супроводжується постійними змінами податкового законодавства і нестабільністю економічної системи. Така ситуація свідчить про те, що на сьогоднішній день податкова система України не здатна в повній мірі забезпечити ефективне ринкове регулювання існуючих в державі соціально-економічних процесів, через порушення принципів соціальної справедливості та економічної ефективності та низький

рівень платіжної дисципліни. Таким чином, перед Україною стоїть завдання вирішення надзвичайно складної проблеми, що полягає не лише у вдосконаленні податкового законодавства, але й зміні всього механізму оподаткування – спрямування його в напрямку дотримання основних принципів оподаткування. Кардинальним кроком у вирішенні даної проблеми мало стати прийняття Податкового кодексу 2011 року. Передбачалося, що його положення, спрямовані на вдосконалення адміністрування податків, досягнення компромісів між державою та суб'єктами господарювання, створення додаткових умов для розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності, сприятимуть прискоренню економічного розвитку України, дозволять знизити податковий тиск на платників податків, збільшать надходження до державного бюджету. Саме тому, з метою визначення подальших напрямів розвитку і реформування податкової системи України досить важливо визначити проміжні результати впровадження Податкового Кодексу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми оптимізації структури та напрямів реформування податкової системи присвячені праці багатьох зарубіжних дослідників, найбільш відомий з них є А.Лаффер, К. Макконел, П. Самюельсон та ін. Українські науковці також мають певні здобутки в до-

слідженні системи оподаткування. Серед них можна відмітити наукові праці таких вчених, як: Ю.Б. Іванов, Н.В. Мельник, Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій, Й. Петрович, Л.Б. Рябушка, Д.В. Веремчук, та інші. Однак, зважаючи на сучасні реалії в сфері оподаткування та проблеми які все ж таки залишаються актуальними (високий рівень податкового тиску; протиріччя між владою та бізнесом; нестабільність податкового законодавства; масове ухилення від сплати податків тощо) можна зробити висновок, що даний напрям дослідження потребує подальшого доопрацювання і розробки з метою удосконалення системи оподаткування України і посилення її позитивного впливу на суб'єктів підприємницької діяльності.

Мета статті. Оцінка економічних результатів впровадження Податкового кодексу України для визначення подальших пріоритетних напрямків реформування податкової системи.

Відповідно до зазначеної мети, в роботі поставлено та вирішено наступні завдання:

- проведено аналіз основних положень Податкового кодексу України;
- досліджено місце України в міжнародних рейтингах за податковою складовою до і після впровадження Податкового Кодексу;
- виявлено основні позитивні та негативні результати впровадження Податкового Кодексу України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом тривалого періоду часу податкова система України вважається вкрай не ефективною. Оскільки спостерігається значний податковий тиск на платників податків, конфлікти між владою та бізнесом, недоліки механізму адміністрування податків, переважна частка податкових надходжень у бюджет формується за рахунок непрямих податків, значна частка податків сплачується юридичними особами тощо. Тобто, існуюча модель оподаткування не відповідає сучасним принципам госпо-

дарської діяльності, проте вона все одно використовується, адже перехід до більш сприятливої моделі потребує значних витрат часу і коштів, передбачає докорінну перебудову економічної системи і ґрунтовний перегляд податкової політики. Прийняття Податкового Кодексу стало початком реформування даної сфери. Серед основних положень запропонованих реформ варто виділити наступні:

1) Поступове зниження ставки податку на прибуток до 16% у 2014 році. Починаючи з 1 січня 2013 р. до 1 січня 2023 р. платники податків – суб'єкти індустрії програмної продукції нараховуватимуть податок на прибуток, отриманий від економічної діяльності в цій сфері, за ставкою 5%.

2) Скасування 4-ох груп основних засобів для нарахування амортизації в податковому обліку і відсотків по кожній з них. Таким чином, дана зміна дала можливість в певній мірі скоротити розрив між податковим і бухгалтерським обліком, адже в податковому обліку амортизація стала нараховуватися за тими самими методами, що і в бухгалтерському. Основні засоби стали виділятися в 16 груп (6 груп нематеріальних активів) для кожної з яких встановлений мінімальний термін експлуатації, який слугує орієнтиром як при нарахуванні податкової, так і бухгалтерської амортизації [1].

3) На період з 1 квітня 2011 року до 1 січня 2016 року застосовується ставка 0 відсотків для платників податку на прибуток, у яких розмір доходів кожного звітного податкового періоду нарастаючим підсумком з початку року не перевищує трьох мільйонів гривень та нарахованої за кожний місяць звітного періоду заробітної плати (доходу) працівників, які перебувають з платником податку у трудових відносинах, є не меншим, ніж дві мінімальні заробітні плати. Даного роду податкові канікули для суб'єктів малого бізнесу мають позитивне значення, однак варто зазначити, що існує ряд обмежень по застосуванню да-

ного положення, зокрема існують значні обмеження по видам діяльності, періоду та умовам створення підприємств [1].

4) З 1 січня 2013 року введення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Платниками податку на нерухоме майно є власники об'єктів житлової нерухомості фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти. База оподаткування об'єкта житлової нерухомості, що перебуває у власності фізичної особи – платника податку, зменшується: для квартири – на 120 кв. метрів; для житлового будинку – на 250 кв. метрів. Таке зменшення надаватиметься один раз на календарний рік. Ставки податку встановлюється сільською, селищною або міською радою за 1 кв. метр житлової площі об'єкта житлової нерухомості у таких розмірах: для квартир, житлова площа яких не перевищує 240 кв. метрів, та житлових будинків, житлова площа яких не перевищує 500 кв. метрів, ставки податку не можуть перевищувати 1 відсоток розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року; для квартир та житлових будинків, житлова площа яких перевищує зазначені розміри (відповідно) ставка податку становить 2,7 відсотка розміру мінімальної заробітної плати [1].

5) Скасування ряду місцевих податків, зокрема податку з реклами, комунального податку тощо, що слугували основними наповнювачами місцевих бюджетів.

6) Планується зниження ставки ПДВ до 17% з 1 січня 2014 року [1].

7) Надання з 1 січня 2015 соціальної пільги з податку на доходи фізичних осіб у розмірі 100% прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць) - для будь-якого платника податку, а також ряд пільг, на які мають право певні категорії працівників, якщо розмір їх заробітної плати не перевищує розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, пом-

ноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень. Нововведенням є застосування диференційованої ставки даного податку (15% або 17%), що залежить від розміру отримуваної заробітної плати [1].

8) Кардинальних змін зазнала спрощена система оподаткування. ПКУ поділяє суб'єктів господарювання, що мають право обрати спрощену систему оподаткування на 6 груп. Їхню коротку характеристику доцільно навести у вигляді таблиці (табл. 1).

Наведений перелік нових положень являється достатньо не повним, оскільки Податковий Кодекс на сьогоднішній день зазнає постійних змін і доповнень. Крім цього, поряд з Кодексом було прийнято ряд законів, пов'язаних зі зміною системи оподаткування. Так, було прийнято Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [3], який передбачав скасування окремих внесків до різних фондів соціального страхування та натомість впровадження єдиного соціального внеску (ЄСВ) для роботодавців і найманих працівників. Також, з 1 липня набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо призначення та індексації пенсії» [4] згідно якого з допомоги, яка нараховується у зв'язку з вагітністю та пологами, роботодавець повинен сплачувати 33,2% єдиного внеску за період перебування працівниці у декретній відпустці.

Таким чином, узагальнюючи все вище зазначене можна стверджувати, що зміни які відбулися в податковій системі України і тривають дотепер мають достатньо кардинальний характер. Саме тому, на наш погляд варте уваги питання щодо оцінки ефективності тих результатів які були досягнуті на сьогоднішній день. Для цього варто звернути увагу на місце України в міжнародних рейтингах, що складаються рядом міжнародних організацій.

Т а б л и ц я 1

Групи суб'єктів господарювання на спрощеній системі оподаткування [2]

<i>Фізичні особи</i>				
Група	Вид діяльності	Використання найманої праці	Річний обсяг доходу	Ставка податку
1	виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадження господарської діяльності з надання побутових послуг населенню	Не використовують	150 000 гривень	Від 1 до 10% розміру мінімальної заробітної плати
2	надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню(крім осіб, що надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна), виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства	не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб	1 000 000 гривень	Від 2 до 20% розміру мінімальної заробітної плати
3	фізичні особи - підприємці, в тому числі ті, що надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна	не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 20 осіб	3 000 000 гривень	Для платників ПДВ – 3% від доходу. Для не платників ПДВ – 5 % від доходу.
5	Будь-які види діяльності, крім заборонене них для суб'єктів, що перебувають на спрощеній системі	не більше 20 осіб одночасно	20 000 000 гривень	Для платників ПДВ – 7% від доходу. Для не платників ПДВ – 10 % від доходу.
<i>Юридичні особи</i>				
4	Будь-які види діяльності, крім заборонене них для суб'єктів, що перебувають на спрощеній системі	середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб	5 000 000 гривень	Для платників ПДВ – 3% від доходу. Для не платників ПДВ – 5 % від доходу.
6	Будь-які види діяльності, крім заборонене них для суб'єктів, що перебувають на спрощеній системі	Не більше 50 осіб одночасно	20 000 000 гривень	Для платників ПДВ – 7 % від доходу. Для не платників ПДВ – 10 % від доходу.

* Свідectво платника ПДВ мають право отримати лише платники 3-6 груп.

Рейтинг економічної свободи світу представлений у вигляді сукупного індексу визначеного на базі наступних елементів: 1. свобода бізнесу, 2. свобода торгівлі, 3. фінансова свобода, 4. участь уряду, 5. монетарна свобода, 6. свобода інвестицій, 7. фінансова свобода, 8. права власності, 9. свобода від корупції, 10. свобода праці. Для кожної з десяти категорій

економічної свободи в таблиці приводиться рейтинг — від 0 до 100, який вказує місце країни серед інших держав. Відповідно, чим нижче рейтинг, тим гірше показник країни в даній категорії. Приклад: міра економічної свободи для категорії «Свобода бізнесу» Нової Зеландії 99,9 балів (найвища величина), в Північній Кореї — 1 бал (найнижча величина).

Т а б л и ц я 2

Індекс економічної свободи України [8]

Місце України	Рік	Елементи індексу економічної свободи									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
152	2009	40,5	84,0	77,0	39,0	68,1	30,0	40,0	30,0	27,0	52,4
162	2010	38,7	82,6	77,9	41,1	61,2	20,0	30,0	30,0	25,0	57,7
164	2011	47,1	85,2	77,3	32,9	63,2	20,0	30,0	30,0	22,0	50,0
163	2012	48,2	84,4	78,2	29,4	67,7	20	30	30	24	51,2
161	2013	30	23	78,2	29,4	47,6	49,9	71	84,4	20	30

Даний рейтинг показує, що Україна знаходиться в кінці списку і відноситься до країн з не вільною економікою, проте, якщо звернути увагу окремо на складову фінансової свободи, то Україна має досить високий результат, що свідчить про помірний рівень податкового тиску. І справді, якщо порівнювати розміри податкових ставок в Україні та інших країнах, то можна сказати, що вони знаходяться на середньому рівні. Однак, таке порівняння є дещо не коректним, оскільки кожна країна характеризується певним рівнем розвитку, наявністю ряду неформальних інститутів, досконалістю адміністрування податків, рівнем тінізації економіки тощо, тому об'єктивність оцінки за даною складовою залишається досить спірною. В цілому ж після прийняття Податкового Кодексу

2011 року рівень податкового тиску суттєво не змінився.

Індекс легкості ведення бізнесу складається Світовим Банком на основі вивчення законів і положень, що впливають на процес ведення бізнесу, в 183 країнах, із залученням фахівців у галузі юриспруденції, права, економіки, а також урядових чиновників. Стосовно адміністративного тягара, пов'язаного зі сплатою податків та сумарної податкової ставки, що оцінюються даним індексом, то його оцінюють по сьомій складовій – оподаткування (чим вищий цей показник, тим більший податковий тягар лежить на платниках податку в даній країні і тим менш досконалою є система оподаткування в цілому).

Т а б л и ц я 3

Порівняльна характеристика показників України та США за критерієм «оподаткування» 2010 – 2012 рр. [7]

Країна	Показників України та США за критерієм «оподаткування»		
	Рік		
	2010	2011	2012
Україна	181	181	181
США	61	62	72
Узагальнений рейтинг легкості ведення бізнесу в порівнюваних країнах			
Україна	147	145	152
США	4	5	4

Такі дані знов таки говорять про те, що податковий тягар в Україні є досить суттєвим і з прийняттям Податкового Кодексу він абсолютно не змінився.

Зазначимо, що за даними рейтингу податкових систем Paying Taxes, підготовленим Світовим банком спільно з Price Waterhouse Coopers, середньостатистичне українське підприємство протягом 2010

року сплатило 147 податків та платежів, а протягом 2011 – 1012 років – 135, що є найгіршим показником у світі. Проте, слід відзначити, що з прийняттям Податкового Кодексу спостерігається позитивна тенденція по кількості податків [7]. Вагомими показниками являються час для сплати податкових платежів та сукупна податкова ставка (табл. 4).

Т а б л и ц я 4

Динаміка показників, що характеризують рівень розвитку податкової системи України [7]

Рік	Час для сплати податкових платежів	Сукупна податкова ставка (у відсотках до комерційного прибутку)*	Місце України серед інших країн світу за рівнем сукупної податкової ставки
2009	848	58,4	147 місце серед 181 країни
2010	736	57,2	149 місце серед 183 країн
2011	657	55,5	149 місце серед 183 країн
2012	657	57,1	152 місце серед 183 країн

* Для порівняння: середня сукупна податкова ставка у світі складає 44,8 % від комерційних прибутків, середня кількість податкових платежів за рік – 28,5, а середня кількість часу для здійснення цих платежів – 277 годин на рік.

В сучасній міжнародній практиці рівень податкового навантаження прийнято оцінювати за допомогою коефіцієнта (Кп.н.), який розраховується як відношення суми податкових надходжень до ВВП:

$$\text{Кп. н.} = \frac{\text{Податкові надходження}}{\text{ВВП}} \times 100\%$$

Проаналізуємо динаміку цього показника за останні роки (табл. 5).

Т а б л и ц я 5

Оцінка рівня оподаткування за 2009–2011 роки [5, 6]

Роки	ВВП (млн грн)	Податкові надходження (млн грн.)	Коефіцієнт податкового навантаження
2009	913345	148915,6	0,163
2010	1094607	261605,0	0,152
2011	1316600	207522,10	0,157

Таким чином, проведений аналіз показує, що впровадження Податкового Кодексу на даному етапі суттєво не вплинуло на рівень розвитку податкової системи і суттєво не збільшило її ефективність, проте існують певні позитивні зрушення (зменшення кількості податків), однак багато положень Кодексу є достатньо спірними і можуть трактуватися, як не достатньо ефективні.

Європейська Бізнес Асоціація (ЄБА) визначила податковий індекс України на рівні 1,9 балів за 5-ти бальною шкалою. Визначення податкового індексу здійснювалося на підставі опитування 117 компанія, що входять до складу ЄБА. Податковий індекс розраховується по таких компонентів, як: якість податкового законодавства, яке займає в структурі індексу 15%; адміністрування податків - 40%; фіскальний тиск - 30%; якість по-

даткового обслуговування -15%. Дослідження податкового індексу України показало, що найнижчий індекс спостерігається за показником «адміністрування податків» - 1,62. Рівень податкового законодавства оцінюється в 1,76, рівень фіскального тиску - в 2,11. Найвищий показник - якість податкового обслуговування - 2,36.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Оцінка економічних результатів впровадження Податкового Кодексу України показала, що на протязі останніх декількох років до податкового законодавства було внесено значну кількість змін, які мали як позитивний так і негативний характер. Проте суттєвих результатів в бік покращення податкового клімату та підвищення ефективності податкової системи поки що не спостерігається. Про це свідчить аналіз індексів економічної свободи, легкості ведення бізнесу (зокрема його податкової складової), а також рейтингу податкової системи та розрахунку податкового індексу. Дослідження показало, що податковий тиск на платників податків залишається досить суттєвим, платники витрачають надзвичайно багато часу на процедуру сплати податків, сукупна податкова ставка залишається завищеною, а система адміністрування податків не досконалою. Таким чином, дане дослідження показало, що проведені реформи все ж залишили податкову систему України далекою від ідеалу, про що, до речі, свідчить і невдоволення з боку платників. Тому, впровадження подальших змін має реалізовуватися з врахуванням результатів даного дослідження та бути спрямованим на досягнення компромісу між владою і бізнесом. Поряд з цим, значну частину нововведень можливо буде об'єктивно оцінити лише через більш тривалий період часу.

Література

1. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України. - документ 2755-17 редакція від 04.08.2013 ро-

ку. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.rada.gov.ua.

2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності». Відомості Верховної Ради України. - документ 4014-17 редакція від 01.01.2013 року. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.rada.gov.ua.

3. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». - документ 2464-17 від 11.01.2013 року. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.rada.gov.ua.

4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо призначення та індексації пенсії». - документ від 14.05.2013 № 231-VII. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.rada.gov.ua

5. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

6. Хайтова Т.А. Економічні наслідки впровадження податкового кодексу /Т.А. Хайтова// Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. №2, 2012 рік. - С. 4 - 9

7. Рейтинг податкових систем світу. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/reports/thematic-reports/paying-taxes/>

8. Показники індексу економічної свободи. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://gtmarket.ru/ratings/index-of-economic-freedom/index-of-economic-freedom-info>.

References

1. Podatkovi kodeks Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. - document 2755-17 redaktsiia vid 04.08.2013 roku. - [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: www.rada.gov.ua.

2. Zakon Ukrainy «Pro vnesennya zmin do Podatkovogo kodeksu Ukrainy ta deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo sproshchenoyi systemy opodat-

kuvannya, obliku ta zvitnosti». Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. – document 4014-17 redaktsiia vid 01.01.2013 roku. - [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.rada.gov.ua.

3. Zakon Ukrainy «Pro zbir ta oblik vnesku na zagalnoobov'yazkove derzhavne sotsialne strakhuvannya». – document 2464-17 vid 11.81.2013 roku. - [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.rada.gov.ua.

4. Zakon Ukrainy «Pro vnesennya zmin do deyakikh zakoniv Ukrainy shchodo pryznachennya ta indeksatsiyi pensii». – document vid 14.05.2013 № 231-VII. - [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : www.rada.gov.ua

5. Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.ukrstat.gov.ua

6. Khaitova T.A. Ekonomichni naslidky vprovadzhennya Podatkovogo kodeksu /T.A. Khaitova // Zovnishnya torgivlya: ekonomika, finansy, pravo. №2, 2012 rik. – S. 4 – 9

7. Reityng podatkovykh system svitu. - [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:

<http://www.doingbusiness.org/reports/thematic-reports/paying-taxes/>

Pokaznyky indeksu ekonomichnoi svobody. - [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://gtmarket.ru/ratings/index-of-economic-freedom/index-of-economic-freedom-info>.

ГРЕЧКО А. В.

Оценка результатов внедрения налогового кодекса Украины

В статье проведена оценка результатов внедрения Налогового кодекса Украины. С целью определения дальнейших направлений развития и реформирования налоговой системы Украины немаловажно определить промежуточные результаты внедрения Налогового кодекса Украины. изменения которые произошли в налоговой системе Украины и продолжают до сих пор имеют достаточно кардинальным характер. Именно поэтому, на наш взгляд стоящее вопросы оценки эффективности тех результатов которые были достигнуты на сегодняшний день. Для этого следует обратить внимание на место Украины в международных рейтингах, состоящих рядом международных организаций.

Ключевые слова: налоговое регулирование, результаты, налоговую среду, налогоплательщики, фискальная нагрузка.

Grechko A.

Evaluation of results tax code of Ukraine

In the article the results evaluation of the Tax Code of Ukraine. In order to identify further areas of development and reform of the tax system in Ukraine is quite important to identify intermediate outcomes of the Tax Code of Ukraine. changes that occurred in the tax system of Ukraine and is still having enough car-dynalnyy character. Therefore, in our opinion worthwhile questions to assess the effectiveness of the results that have been achieved to date. To do this, you should pay attention to Ukraine's place in international rankings, consisting of a number of international organizations.

Keywords: tax regulations, results, tax environment, taxpayers, fiscal burden.

Рецензент: Марченко В. М. – доктор економічних наук, професор кафедри «Економіка та підприємництво» Національного технічного університету України «КПІ», м. Київ, Україна.

Reviewer: Marchenko V. – Professor, Ph.D. of Economics, , Professor of Economics Entrepreneurship Department National Technical University of Ukraine «KPI», Kyiv, Ukraine.

e-mail: kafedra-ep@yandex.ru

Стаття подана
04.09.2013 р.